

Ν Ε Κ Ρ Ο Λ Ο Γ Ι Α Ι

ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΤΑΠΟΤΗΣ

(1878—1947)

Τὴν 30 Ἀπριλίου 1947 ἀπέθανεν εἰς τὸ χωρίον Τουρλωτὴ τῆς Σητείας ὁ ἱατρὸς Μιχαὴλ Καταπότης, εὐφήμως γνωστὸς ὡς ἱατρὸς καὶ πολιτικός, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐρευνητὴς τῆς ἱστορίας τῆς Κρήτης.

Ὁ Μιχαὴλ Καταπότης ἐγεννήθη τὴν 20 Δεκεμβρίου τοῦ 1878. Εἰς ἡλικίαν τεσσάρων ἐτῶν ἔμεινεν ὀρφανὸς πατρός. Ἡ μήτηρ του Μαρία, τὸ γένος Γαλετάκη, τὸν ἀνέθρεψε μετὰ στοργῆς καὶ τὸν παρηκολούθησεν ἐκ τοῦ πλησίον μέχρι τῆς ἀποφοιτήσεώς του, τὸ 1894, ἐκ τοῦ Γυμνασίου Νεαπόλεως, ὅπου εὐτυχῆσας νὰ ἀκούσῃ φιλολογικὰ μαθήματα ἀπὸ τὸν Στέφανον Ξανθουδίδην—καθηγητὴν τότε—ἐνεπνεύσθη καὶ τὸν πρὸς τὴν Ἱστορίαν τῆς Κρήτης ἔρωτα.

Διορισθεὶς ἀμέσως ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἓν ἔτος ὡς ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον Σητείας, ἔπειτα δὲ παραιτηθεὶς ἐνεγράφη εἰς τὴν ἱατρικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔλαβε πτυχίον ἱατροῦ τὸ 1900.

Ἀφοῦ ἐπὶ τριετίαν ἥσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ, μετέβη εἰς Γαλίαν δι' εὐρυτέρας σπουδὰς καὶ εἰδικεύθη εἰς τὴν χειρουργικὴν καὶ μαιευτικὴν.

Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς Ἑσπερίας ἥσκησεν εὐδοκίμως ἐν Σητεία μέχρι τοῦ θανάτου του τὴν χειρουργικὴν, χωρὶς νὰ ὑπολείπεται καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τῆς ἱατρικῆς κλάδους.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1897 ὑπηρέτησεν ὡς ἐθελοντὴς στρατιώτης, κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912-13 ὡς ὑπίατρος εἰς Ἡπειρον, τὸ 1915-16 ὡς χειρουργὸς εἰς τὸ Ἀσπ. Νοσοκομεῖον Θεσσαλονίκης, τὸ 1917 ὡς ἱατρὸς τοῦ 9ου Συντάγματος, τὸ 1918 εἰς τὴν Ὑγειον. Ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργ. Στρατιωτικῶν καὶ τέλος τὸ 1940-41 ὡς χειρουργὸς τοῦ Δ' Στρατ. Νοσ/μείου Ἀθηνῶν.

Ἡ δραστηριότης τοῦ Καταπότη ἐξεδηλώθη λίαν ἐνωρὶς καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τοῦ τόπου. Οὕτω μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1897 εἰς Κρήτην, ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν ἐπαναστατῶν Σητείας, διεπραγματεύθη μὲ τοὺς Γάλλους τὸ ζήτημα τῆς καταθέσεως τῶν ὄπλων. Τὸ 1906 ἐξελέγη δημοτικὸς σύμβουλος Σητείας, τὸ 1910 βουλευτὴς τὸ πρῶτον εἰς τὴν Κρητικὴν Βουλὴν, τὸ 1912 μέλος τῆς Ἐπαναστατικῆς Συνελεύσεως τῶν Κρητῶν, ἔκτοτε δὲ μετὰ τὴν ἑνωσιν τῆς Κρήτης μὲ τὴν

Ἑλλάδα ἐξελέγη πολλάκις βουλευτὴς τῆς ἐπαρχίας Σητείας καὶ γερο-
σιαστὴς μέχρι τοῦ 1936. Τὸ 1932 διητέλεσε Γενικὸς Διοικητὴς Κρήτης.

Παρὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν του, ὡς ἱατροῦ, ἀπασχόλησιν καὶ τὴν
ἀνάμιξίν του εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τοῦ τόπου δὲν παρέλειπεν ὁ Κ.
νὰ καταγίνη καὶ εἰς ἐπιστημονικὰς μελέτας. Οὕτως ὡς ἱατρὸς ἐδημο-
σίευσε κατὰ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα μετὰ τὰς σπουδὰς του ἐν Γαλλίᾳ
περὶ τὰς 10 ἱατρικὰς πραγματείας πρωτοτύπου καὶ κατὰ μετάφρασιν,
εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ γαλλικὴν, εἰς τὰ περιοδικὰ «Κρητικὸς Ἀστὴρ»,
«Ἱατρικὴ Ἐφημερίς», «Γαληνός», «Presse Medicale Clinique» κ.ἄ.
Ἰδιαιτέρως ἐμελέτησεν τὸ πρόβλημα τῆς καταπολεμήσεως ἐν Κρήτῃ
τῆς λέπρας (βλ. Μ. Καταλότῃ, Ἡ λέπρα ἐν Κρήτῃ, «Μύσων» Β' 97-
100, Γ' 178-184, Δ' 40-41 καὶ ΣΤ' 119-130).

Τὸ ἀνήσυχον ὁμῶς καὶ ἐρευνητικὸν πνεῦμα τοῦ Καταλότῃ ἐστρά-
φη λίαν ἐνωρὶς καὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς Κρήτης καὶ κατ'
ἐξοχὴν τῆς ἐπαρχίας Σητείας.

Οὕτως ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐπισκέψεών του, ὡς ἱατροῦ, εἰς τὰ χωρία
τῆς Σητείας, ἤρχισε τὴν περισυλλογὴν ἱστορικῶ ὑλικῶ, ὅπου τοῦτο
ἐσώζετο, εἰς τὴν προφορικὴν παράδοσιν τοῦ λαοῦ, εἰς μνημεῖα ἀρχιτε-
κτονικὰ καὶ ἐπιγραφικὰ, εἰς ἐκκλησίας, εἰς ἀρχεῖα Μονῶν ἢ κοινοτή-
των, εἰς κώδικας κ.ἄ. Δὲν ἐπεζήτησεν ἐξ ἀρχῆς τὴν συγγραφὴν συνθε-
τικῶ ἔργου, ἀλλ' ἐπεδίωξε κατὰ πρῶτον τὴν συγκέντρωσιν καὶ δημοσί-
ευσιν τοῦ ὑλικῶ πρὸς διάσωσίν του ἀπὸ τὸν διὰ τοῦ χρόνου ἀφανισμόν.

Τὸ συγκεντρωθὲν οὕτω πολύτιμον ὑλικὸν (ἱστορικόν, φιλολογικόν,
λαογραφικόν) ἤρχισε νὰ δημοσιεύῃ εἰς τὸ ἰδρυθὲν ὑπ' αὐτοῦ τὸ 1932
περιοδικὸν «Μύσων». Εἰς τοῦτο ἐδέχετο πρὸς δημοσίευσιν καὶ ἐρ-
γασίας ἄλλων περὶ Κρήτης, οὕτω δὲ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ συνεργατῶν
ἀξιόλογοι πραγματεῖαι ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, λαογραφικαὶ καὶ ἄλ-
λαι. Ἐξέδωκε μέχρι τοῦ 1938 ἑπτὰ τόμους, ἐσχεδίαζε δέ, ὅπως ἔλεγεν
εἰς τὸν γράφοντα τὰς γραμμὰς ταύτας, τὴν ἐκδοσὶν δέκα τόμων, μὲ τὴν
ἐλπίδα νὰ περιλάβῃ εἰς τούτους ὅλον τὸ ἀνέκδοτον ὑλικὸν του. Δυστυ-
χῶς ὁμῶς ὁ ἐκραγεὶς πόλεμος ἐπέδρασεν εἰς τὴν διακοπὴν τῆς ἐκδόσεως.

Τὸ ὑλικὸν ποὺ ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν «Μύσωνα»—εἰς τὸν Καταλό-
τῃ ἀνήκουν πάντα τὰ ἄνευ ὑπογραφῆς δημοσιεύματα—ἀρχεῖακὸν κατὰ
μέγα μέρος, ἀναφέρεται τὸ πλεῖστον εἰς ἱστορικὰ, φιλολογικὰ, λαογρα-
φικὰ καὶ σύγχρονα ζητήματα τῆς ἐπαρχίας Σητείας, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς
τῆς Βενετοκρατίας μέχρι σήμερον.

Τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ποιητοῦ τοῦ Ἐρωτοκρίτου,
ἐλκύει τὴν προσοχὴν του· δημοσιεύει τὸ 1932 περὶ τῶν Κυρναίων ἐν
Σητείᾳ εἰδικὴν πραγματείαν («Μύσων» Α' [1932] 29-32).

Οἱ ἀδελφοὶ Παντόγαλοι, ἐξ ὧν ὁ Γαβριὴλ ἀνακαινιστὴς κατὰ τὸν

17ον αἰῶνα τῆς Μονῆς τῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς (κοιν. Τοπλοῦ) καὶ ὁ Μελέτιος, μητροπολίτης Ἐφέσου, τυγχάνουν ὑποκείμενα τοῦ ἐνδιαφέροντός του («Μύσων» Γ', 223 κέξ., Δ', 3-21).

Σύντομον βιογραφικὸν σημείωμά του περὶ τοῦ ἐκ Σητείας λογίου τοῦ 17ου αἰῶνος Ἀνδρέου Περτζιβάλη («Μύσων» Α', 64) δίδει ἀφορμὴν εἰς τὸν καθηγ. R. Cantarella νὰ δημοσιεύσῃ ἐκτενῆ πραγματείαν περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ κρητὸς τούτου λογίου («Μύσων» Α', 89-105) καὶ προβῆ εἰς ἔκδοσιν ἐνταῦθα (σ. 106.-123) τῆς πραγματείας τοῦ Περτζιβάλη «Εἰς τὰ προγυμνάσματα τοῦ Ἀφθονίου ὑπόμνημα». Ἔργα τοῦ Περτζιβάλη ἐξέδωκε κατόπιν καὶ ὁ Καταπότης («Μύσων» Α', 145-149, Β', 139-140).

Ἡ ἱστορία τῶν ἐπισκοπῶν Σητείας καὶ Ἱεραπέτρας κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς Βενετοκρατίας μέχρι τῆς σήμερον χρόνους (βλ. «Μύσων» Δ', 22-35, Ε', 3-10, 104-105, ΣΤ', 86-102), ἰδιαιτέρως δὲ ἡ ἱστορία τῶν Μονῶν τῆς Σητείας, Μονῆς Τοπλοῦ καὶ τῆς Κυρίας Φανερωμένης, τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ τοῦ Καψᾶ, τῶν μονυδρίων Ἀγ. Ἰσιδώρου καὶ Ἀγ. Νικολάου, ἀπειτέλεσαν θέματα ἰδιαιτέρας ὑπ' αὐτοῦ ἐρεῦνης («Μύσων» Α', 4-20, 33-39, 59-62, Γ' 203-208, 230, Ε', 48-52, 92-93, ΣΤ', 22-26). Ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτικὴ ἔτι ἱστορία τῆς ἐπαρχίας Σητείας καὶ τῆς Κρήτης γενικώτερον δὲν παρημελήθη ὑπ' αὐτοῦ, δημοσιεύσαντος πολῦτιμον ἀρχειακὸν ὕλικὸν ἀπὸ τὴν περίοδον τῆς Βενετοκρατίας καὶ Τουρκοκρατίας. Ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ Ἀρχείου ἐν Ἡρακλείῳ ἐδημοσίευσεν ἐν μεταφράσει πολλαχοῦ τοῦ «Μύσωνος» ἐνδιαφέροντα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Κρήτης ἔγγραφα.

Ἐκ τοῦ λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ ὕλικου, τὸ ὁποῖον συνέλεξεν, ἐδημοσίευσεν, συλλογὰς τοπωνυμίων, παροιμίας, ἐπιδάς, ἀστρολογικὰ κείμενα, παραδόσεις, εὐτραπέλους διηγήσεις, ἐπώνυμα καὶ ἄλλο γλωσσικὸν ὕλικὸν (βλ. «Μύσων» Α', 197-201, Δ', 72-83, 103-104, Ε', 70-89, 115-117, ΣΤ', 37-55 κ.ά.).

Ὁ Καταπότης, καλὸς ἐπιστήμων ὡς ἱατρός, ἐχρησιμοποίησε τὴν ἐπαγγελματικὴν του δραστηριότητα διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ λαοῦ μακρὰν πάσης χρημάτων συλλογῆς — πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι ἀπέθανε πτωχός, ἐνῶ ἠδύνατο εὐχερέστατα νὰ εἶχεν ἀποκτήσει ἐκ τῆς ἱατρικῆς μεγάλην περιουσίαν. Ἀθόρυβος εἰς τὸ ἔργον του καὶ ἄκρως μετριοφρων, ἀφῆκε μνήμην ἀγαθὴν καὶ διαρκῆ εἰς τὸν τόπον του, τὴν Κρήτην καὶ εἰς ὅσους καλῶς τὸν ἐγνώρισαν. Ἡ συμβολή του, ἂν καὶ ἐρασιτέχνου, εἰς τὴν ἐρευναν τῆς ἱστορίας τῆς Κρήτης καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐπαρχίας Σητείας, ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε δικαίως νὰ μένη μετ' αὐτῆς συνδεδεμένον τὸ ὄνομά του.

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ